

Ideologije

Političke ideologije – različita shvatanja

- Desti De Trasi (1754-1836)
“nova nauka o idejama”
- Karl Marks (1818-1883)
ideje “vladajuće klase”; “lažna svijest”
- Karl Poper (1902-1994), Hana Arent (1906-1975)
instrument društvene kontrole
- Majkl Oukšot (1901-1990)
apstraktni “sistemi mišljenja”

Političke ideologije – određenje pojma

- Manje ili više *jedinstven skup ideja*
- Osnova za organizovanu *političku akciju*
- Očuvanje, promjena ili rušenje postojećeg
- Sastavni elementi:
 - a) prikaz postojećeg poretka
 - b) model željene budućnosti
 - c) način izvršenja promjene

Liberalizam

Elementi:

- *Individualizam* – osnovno načelo
- *Sloboda* (“regulisana zakonima”) – centralna vrijednost
- *Razum / vjera u progres*
- *Jednakost*
 - (politička i pravna; “jednakost šansi”, meritokratija)
- *Tolerancija* (umjerenost; pluralizam)
- Vladavina “*po pristanku*” (demokratija)
- *Konstitucionalizam*
 - ograničena vlada; “checks and balances”; “pisani” ustav

Klasični liberalizam

- Krajnji vid individualizma
- Atomizam (“negativna” sloboda)
- Država – “nužno zlo” / država “noćni čuvar”
- Ekonomski liberalizam
 - (tržišna “samoregulacija”)
- *Laissez-faire* kapitalizam
 - Država – “noćni čuvar”
 - “Nevidljiva ruka” tržišta

Moderni liberalizam

- Blagonakloniji odnos prema državnom intrvencionizmu
- Šta danas znači “liberalan”?
- Velika (aktivna), a ne minimalna vlada
- “Pozitivna” Sloboda
 - razvoj ličnosti, ne samo da čovjek bude ostavljen na miru
- Socijalni liberalizam – liberalizam blagostanja

Konzervativizam

Elementi:

- Tradicija (ustanove koje su izdržale ispit vremena)
- Pragmatizam (ne-ideologija)
- Nesavršenost čovjeka
- Organizizam (društvo kao organska cjelina)
- Hijerarhija (rođenje i sreća)
- Vlast (“prirodna aristokratija”)
- Svojina (prava i obaveze)

Konzervativizam - vrste

- **Paternalistički konzervativizam**
 - “reforme odozgo” bolje od “revolucije odozdo”
 - “noblesse oblige”
 - torijevska pozicija - načelo “jedne nacije”
 - mješavina tržišta i vladine regulacije
 - “socijalno tržište” – CDU
- **Nova desnica**
 - kontrapunkt državnom intrvencionizmu
 - tačerizam i reganizam

Neoliberalizam i neokonervativizam

- **Neoliberalizam**

- savremena verzija klasične političke ekonomije
- potisnuti “granice države”
- “privatno je dobro, javno je loše”
- “Ne postoji društvo, samo pojedinci i njihove porodice.” (M.Tačer)
- Fridrih fon Hajek, Milton Fridman, Robert Nozik

- **Neokonzervativizam**

- autoritet i društvena stabilnost

Socijalizam

Elementi:

- Zajednica (ljudi-čovječanstvo)
- Bratstvo (saradnja, a ne takmičenje)
- Društvena jednakost (osnovna vrijednost – jednakost *rezultata*)
- Zadovoljenje potreba
- Društvena klasa (osnovni agent promjene)
- Zajednička svojina

Socijalizam – vrste

- Marksizam (Karl Marks)
- Lenjinizam (V.I. Lenjin)
- Ortodoksni komunizam (J.V.Staljin)
- Nova ljevica (Frankfurtska škola)
- Socijaldemokratija (Bernštajn, Kaucki)

Socijaldemokratija

Elementi:

- Ravnoteža između tržišta i države, pojedinca i zajednice
- “Takmičenje gdje god je moguće, planiranje gdje je neophodno”
- Parlamentarizam
- Odricanje od revolucije
- Gradualizam (Laburisti)
- Socijalna zaštita, redistribucija, društvena pravda
- Država “blagostanja”

“Treći put”

- Kombinacija različitih ideoloških tradicija
- “Novi” demokrati Bila Klinton (USA) i “novi” laburisti Tonija Blera (UK)
- “Dinamična tržišna privreda”
- Moderni kapitalizam: globalizacija i “ekonomija znanja” (informacione tehnologije, individualne sposobnosti, fleksibilnost preduzetnika i radnika)
- Ključna uloga vlade – međunarodna konkurencija
- Država “jednakih šansi” (podrška vlade + samoodrživost)

Još neke...

- Fašizam
- Anarhizam
- Environmentalizam
- Vjerski fundamentalizam
- Kraj ideologija?
- Danijel Bel – ekonomija je porazila politiku

Fašizam

- Dijete 20. vijeka
- Dva pojavna oblika: Musolinijeva Italija (1922-1943) i Hitlerova Njemačka (1933-1945).
- Antikarakter – definisan negacijom (antiliberalizam, antiindividualizam, antikomunizam, itd.)
- Snaga jedinstva "*fascie*" – snop pruća
- Krajnji oblik etatizma – ništa izvan države (Italija)
- Rasizam – arijevtvo i antisemitizam

Anarhizam

- Vlada i država zamjenjivi i nepotrebni
- Društvo bez pravila
- Vrhunski princip pojedinca - individualnost
- Kombinacija liberalizma i socijalizma